

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора педагогічних наук, професора

Заблоцької Ольги Сергіївни

на дисертацію Ковальчук Ірини Станіславівни

«Формування професійної компетентності майбутніх фахівців фармації в процесі вивчення хімічних дисциплін засобами інноваційних технологій»,

подану на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань

01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 015 Професійна освіта

(за спеціалізаціями)

Актуальність теми дисертації зумовлена потребою в розробці нових стратегічних підходів до професійної підготовки фахівців фармації в Україні у напрямі наближення процесу навчання до умов реальної практики, формування здатності здобувачів освіти ефективно діяти в умовах змін, швидко та якісно навчатися, використовувати новітні знання й технології, працювати в команді, брати на себе відповідальність за свою діяльність.

Серед наукових досліджень у галузі знань Освіта/Педагогіка недостатньо висвітлено проблему застосування інноваційних технологій з метою формування професійної компетентності майбутніх фахівців фармації у процесі вивчення хімічних дисциплін. У зв'язку з цим дисертація Ковальчук Ірини Станіславівни як фундаментальне системне дослідження, що розв'язує низку суперечностей з означеної проблематики, а саме між: потребами сучасного суспільства у висококваліфікованих фахівцях фармацевтичного сектору та недостатнім рівнем їх підготовки у традиційній системі фахової фармацевтичної освіти; необхідністю впровадження ефективних інноваційних технологій, форм, методів, прийомів, сучасних засобів навчання та недостатньою обізнаністю викладачів з методикою їх упровадження в процесі вивчення хімічних дисциплін; потребою в інтеграції хімічних дисциплін у професійну діяльність та фрагментарною практикою реалізації принципу професійного спрямування в процес підготовки майбутніх фахівців, є соціально затребуваною й актуальною.

На актуальність дослідження Ковальчук Ірини Станіславівни вказує її масштабність упровадження його результатів у освітній процес таких закладів освіти України, як Житомирський базовий фармацевтичний фаховий коледж Житомирської обласної ради, Фаховий коледж Національного фармацевтичного університету, Фаховий медичний коледж КЗВО «Рівненська медична академія», Вінницький медичний фаховий коледж ім. акад. Д. К. Заболотного, Кіровоградський медичний коледж ім. Є. Й. Мухіна.

Дисертаційна робота виконувалася в межах науково-дослідної теми «Професійна підготовка майбутніх фахівців в умовах ступеневої освіти» кафедри професійно-педагогічної, спеціальної освіти, андрагогіки та управління Житомирського державного університету імені Івана Франка (державний реєстраційний номер 0110U002274), що також свідчить про її актуальність.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень і висновків. Дисертаційна робота вирізняється коректним, методологічно та логічно послідовним визначенням мети, об'єкта, предмета і завдань, підбором відповідних методів для проведення дослідження та доведення висунутої гіпотези.

Рукопис дисертації добре структурований, зміст дисертації відповідає її плану, а структура і висновки – дослідницьким завданням.

Концептуальні положення проведеного дослідження є достатньо переконливими, теоретично та експериментально обґрунтованими, що свідчить про наукову ерудованість автора не лише у проблемному полі сучасних педагогічних досліджень, а й – у галузі хімії та методики її викладання.

Ірина Станіславівна демонструє глибокі аналітичні здібності у процесі визначення ключових понять дослідження: «компетенція», «компетентність», «професійна компетентність фахівця фармації», «засіб», «інновація»,

«педагогічна інновація», «педагогічна технологія» та «інноваційна технологія».

Комплексний розгляд проблеми, коректна методологія, аналіз значної кількості джерел наукової інформації, широка апробація дослідження, використання різнобічних методів математичної статистики у сукупності гарантували валідність і достовірність одержаних результатів.

Наукова новизна, теоретична й практична цінність результатів дисертації. Наукова новизна та теоретична цінність одержаних результатів полягає у тому, що *вперше* розроблено структурну модель формування професійної компетентності майбутніх фахівців фармації у процесі вивчення хімічних дисциплін засобами інноваційних технологій та поетапну професійно-орієнтовану технологію її реалізації; визначено структурні компоненти професійної компетентності, критерії, показники та рівні її сформованості; виділено та обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутніх фахівців; *удосконалено* зміст, форми, методи, засоби формування професійної компетентності в процесі вивчення хімічних дисциплін, визначено їх роль у процесі підготовки фахівця фармації та особливості їх вивчення у закладах фахової передвищої освіти фармацевтичного сектору; *уточнено* сутність понять «компетентність», «професійна компетентність фахівця фармації», «засіб», «інновація», «педагогічна інновація», «педагогічна технологія», «інноваційна технологія»; *подальшого розвитку* набули уявлення про ефективні інноваційні технології, форми, методи та засоби підготовки майбутнього фахівця фармації в процесі вивчення хімічних дисциплін.

Практичне значення наукового доробку Ірини Станіславівни полягає в експериментальній перевірці ефективності впровадження авторської структурної моделі формування професійної компетентності майбутніх фахівців фармації в процесі вивчення хімічних дисциплін засобами інноваційних технологій у закладах фахової передвищої освіти та професійно орієнтованої технології її реалізації; у експериментальній перевірці стану

сформованості професійної компетентності; розробці та практичній реалізації програми професійно-орієнтованого курсу «Формування професійної компетентності майбутніх фахівців фармації», який може бути рекомендований як вибіркова дисципліна у закладах фахової передвищої освіти; в оновленні навчально-методичного забезпечення (силабусів, навчальних, робочих програм) хімічних дисциплін; у розробці навчально-методичних, навчальних посібників для викладання дисциплін «Техніка лабораторних робіт», «Неорганічна хімія», інструктивно-методичних матеріалів лабораторних занять з «Техніки лабораторних робіт», «Неорганічної хімії», «Органічної хімії», методичних рекомендацій до організації самостійної роботи здобувачів з «Органічної хімії».

Результати і висновки проведеного наукового пошуку можуть бути рекомендовані для використання викладачам хімічних дисциплін закладів фахової передвищої освіти у процесі підготовки майбутніх фахівців фармації.

Оцінка змісту дисертації та її завершеність. Подана до захисту дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до них, загальних висновків, списку літератури і додатків.

У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження; сформульовано мету, завдання; визначено об'єкт, предмет та методи дослідження; висвітлено експериментальну базу дослідження; розкрито наукову новизну, практичне значення отриманих результатів та особистий внесок здобувача; наведено відомості про апробацію результатів дослідження та публікації.

У першому розділі «Теоретичні основи дослідження проблеми формування професійної компетентності майбутніх фахівців фармації у процесі вивчення хімічних дисциплін засобами інноваційних технологій» здійснено теоретичний аналіз ключових понять дослідження (п.1.1), визначено сутність та значущість наукових підходів – системного, діяльнісного, інтегративного, компетентнісного, особистісно орієнтованого, технологічного до формування професійної компетентності майбутніх

фахівців фармації у процесі вивчення хімічних дисциплін засобами інноваційних технологій (п.1.2).

Визначено особливості вивчення хімічних дисциплін у закладах фахової передвищої освіти фармацевтичної галузі, можливості реалізації міжпредметних зв'язків загальноосвітніх, хімічних та фармацевтичних дисциплін, проаналізовано їх робочі програми та навчальний план спеціальності 226 Фармація, промислова фармація. Доведено та обґрунтовано значення хімічної підготовки у формуванні професійної компетентності майбутніх фахівців фармації. Окреслено шляхи реалізації єдності хімічної та професійної підготовки завдяки впровадженню дидактичних принципів навчання. Дано класифікацію засобів навчання. Відібрано основні технології навчання, які є ефективними у формуванні професійної компетентності майбутніх фармацевтів у процесі вивчення хімічних дисциплін. Проаналізовано міжнародний досвід підготовки фахівців фармації у зарубіжних закладах освіти (п.1.3).

У другому розділі «Моделювання процесу формування професійної компетентності майбутніх фахівців фармації засобами інноваційних технологій» визначено вимоги до підготовки фахівців фармації. Проаналізовано різні підходи щодо трактування понять «умова» та «педагогічна умова». На основі опитування обрано й описано педагогічні умови, необхідні для формування професійної компетентності майбутніх фахівців фармації засобами інноваційних технологій, а саме: формування позитивної мотивації до вивчення хімічних дисциплін; підготовка та упровадження професійно орієнтованого науково-методичного забезпечення; упровадження інноваційних технологій у процес вивчення хімічних дисциплін; застосування професійно орієнтованих форм і методів у навчальній та позааудиторній діяльності здобувачів фармацевтичної освіти.

Проаналізовано зміст авторських навчальних та навчально-методичних посібників з хімічних дисциплін, сутність сучасних методів навчання (презентація, демонстраційно-дослідний та груповий методи, проблемні

завдання, дискусії, бесіда, мозковий штурм, метод ПРЕС, веб-квест, кейс-метод, ділові ігри, тестування тощо), інноваційних технологій (проектна, проблемна, кейс-стаді, інформаційно-комунікаційна, ігрова), вебсервісів Google Classroom (Google Клас), платформ Moodle, Всеосвіта та ін. Розмежовано поняття «освітні технології» та «педагогічні технології» (п.2.1).

Визначено й охарактеризовано компоненти, критерії, показники та рівні сформованості професійної компетентності фахівців фармації (п.2.2).

Запропоновано авторську модель формування професійної компетентності майбутніх фахівців фармації у закладах фахової передвищої освіти в процесі вивчення хімічних дисциплін засобами інноваційних технологій та технологію її реалізації в освітньому процесі. Розроблена автором технологія відповідає всім вимогам визначеної науковцями структури, містить концептуальну основу, змістову та процесуальну частини (п.3.1).

Визначено сутність кожного з блоків моделі. Сформульовано соціальне замовлення та мету підготовки майбутніх фармацевтів; теоретично обґрунтовано застосовувані наукові підходи і принципи; описано зміст хімічних освітніх компонентів; розкрито значущість пріоритетних для успішного вивчення хімії інноваційних технологій, форм, методів і засобів навчання. Визначено етапи технології формування професійної компетентності майбутніх фахівців фармації.

У третьому розділі «Експериментальне дослідження технології реалізації моделі підготовки майбутніх фахівців фармації у процесі вивчення хімічних дисциплін» наведено програму експерименту, описано концептуальні положення технології, проаналізовано стан сформованості професійної компетентності майбутніх фахівців фармації на всіх етапах експерименту. Здійснено експериментальну перевірку ефективності розробленої моделі.

До експериментальної роботи за темою дослідження було залучено 425 здобувачів вищої освіти експериментальної й контрольної груп та 54

викладачів. Формувальний етап експерименту спрямовано на формування професійної компетентності майбутніх фахівців фармації в процесі вивчення хімічних дисциплін засобами інноваційних технологій.

У даному розділі детально описано сутність реалізації педагогічних умов формування професійної компетентності майбутніх фахівців фармації засобами інноваційних технологій на всіх етапах упровадження авторської моделі, змісту освітніх компонентів хімічного спрямування, розроблених автором професійно орієнтованих завдань, дослідів та опорних схем. Сформульовано теми інтегрованих професійно орієнтованих занять, наприклад: «Галогенопохідні вуглеводнів в якості лікарських засобів», «Лікарські препарати фенолокислот та їх фармакологічна дія», «Вітамін С, його антиоксидантні властивості», «Барвники, консерванти, стабілізатори лікарських засобів», «Стереоізомерія та її вплив на фізіологічну активність речовин» та ін. Здійснено підбір тематики для пошукової, науково-дослідницької діяльності здобувачів фармацевтичної освіти, інноваційних технологій проведення навчальних занять та позааудиторних заходів (п.3.2).

Отримані на формувальному етапі показники рівнів сформованості професійної компетентності майбутніх фахівців фармації у процесі вивчення хімічних дисциплін засобами інноваційних технологій в експериментальних групах були вищими за контрольні, що підтверджує гіпотезу дослідження H_1 та свідчить про ефективність запропонованої моделі (п.3.3).

Сформульовані висновки в кінці кожного розділу мають достатній ступінь узагальнення їх змісту. Загальні висновки відповідають поставленим завданням, відображають отримані у дослідженні результати, логічні, експериментально підтверджені та теоретично обґрунтовані, вказують на напрями подальших наукових досліджень.

Таким чином, дисертаційна робота Ковальчук Ірини Станіславівни є самостійним, виконаним на високому науковому рівні дослідженням, яке містить нові, раніше не захищені наукові положення і розв'язує важливу науково-прикладну проблему формування професійної компетентності

майбутніх фахівців фармації в процесі вивчення хімічних дисциплін засобами інноваційних технологій.

Повнота викладу основних результатів дослідження в опублікованих працях. Основні результати дослідження Ковальчук Ірини Станіславівни відображено в 26 публікаціях (20 одноосібних), з них: 1 стаття у Scopus, 1 стаття у зарубіжному періодичному виданні, 6 – у наукових фахових виданнях України, 2 навчальних і 2 навчально-методичні посібники, 14 статей та тез доповідей на наукових конференціях, у збірниках наукових праць. Результати представленого дослідження апробовано на 15 конференціях різних рівнів та інтерактивному методологічному семінарі молодих дослідників.

Показовою в контексті проблеми дисертаційного дослідження є перемога Ковальчук Ірини Станіславівни (диплом III ступеня) на всеукраїнському конкурсі «Педагогічний ОСКАР–2021» в номінації «Інновації у створенні й упровадженні сучасних методик, форм, прийомів викладання, навчально-методичного забезпечення, національного й професійного виховання студентської молоді в умовах викликів сьогодення».

Ідентичність змісту анотації і основних положень дисертації. Текст анотацій, представлених українською та англійською мовами, є ідентичним та показує основні положення дисертаційного дослідження.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. Позитивно оцінюючи підготовлене Ковальчук Іриною Станіславівною дисертаційне дослідження, наукове та практичне значення отриманих результатів, варто зазначити дискусійні положення у змісті роботи та висловити окремі побажання:

1. В дисертаційному дослідженні формування професійної компетентності майбутніх фахівців фармації в процесі вивчення хімічних дисциплін засобами інноваційних технологій здійснювалося на основі системного, діяльнісного, інтегративного, компетентнісного, особистісно орієнтованого та технологічного методологічних підходів (с. 48). Зважаючи

на те, що серед визначених автором структурних компонентів професійної компетентності майбутніх фахівців фармації є ціле-мотиваційний компонент, який включає в себе певну систему цінностей (с. 128), варто було б використати з означеною метою й аксіологічний підхід.

2. На етапі констатувального експерименту для статистичної обробки результатів анкетування використовувався коефіцієнт значущості анкетних даних (с. 163). В тексті дисертаційного рукопису не вказано, хто автор означеної методики.

3. Рівні сформованості когнітивного компоненту професійної компетентності здобувачів освіти за знаннєвим критерієм визначалися з використанням опитувальника, наведеного в Додатку М1 (с. 274). Однак, запитання опитувальника сформовані лише стосовно показників 1 і 2 (с. 128). Яким чином встановлювалися рівні сформованості професійної компетентності майбутніх фахівців фармації за показниками 3 (знання та вміння з інформаційних технологій) і 4 (мобільність знань)? Аналіз результатів опитування щодо даних показників описано на с. 167.

4. Вважаємо, що доречним було б пояснити в тексті дисертаційного рукопису, в чому різниця між показниками «здатність конструктивно спілкуватися з клієнтами...» за комунікативним критерієм особистісно-орієнтованого компоненту та «здатність взаємодіяти з клієнтом під час надання фармацевтичних послуг» за діяльнісним критерієм операційно-діяльнісного компоненту професійної компетентності майбутніх фахівців фармації в умовах робочого місця фармацевта, наприклад – аптеки.

Висловлені зауваження, побажання мають рекомендаційний характер, а тому не знижують наукової і практичної цінності й загальної позитивної оцінки дисертаційної роботи І. С. Ковальчук.

Загальний висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам. Подана до захисту дисертаційна робота на тему «Формування професійної компетентності майбутніх фахівців фармації в процесі вивчення хімічних дисциплін засобами інноваційних технологій» є актуальним,

достатньо апробованим, вагомим для розвитку педагогічної науки і практики дослідженням. Сформульовані у дослідженні висновки будуть корисними для науково-педагогічних працівників, які здійснюють фахову підготовку майбутніх фахівців фармації.

Аналіз дисертаційного дослідження свідчить про його самостійність, завершеність, наукову новизну та практичну значущість. Дисертація відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», (із змінами), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44, наказу МОН України від 12.01.2017 р. № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертацій», а її автор Ковальчук Ірина Станіславівна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями).

Офіційний компонент:

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри технологій медичної
діагностики, реабілітації та здоров'я людини
Житомирського медичного інституту
Житомирської обласної ради

Ольга ЗАБЛОЦЬКА

